

# Η ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ ΓΙΑ ΤΗ ΜΙΚΡΗ ΑΝΤΑΝΤ ΤΩΝ ΓΥΝΑΙΚΩΝ

Τὸ ἐνδιαφέρον πὸν προκάλεσε στὸ Ἑλληνικὸ κοινὸ ἡ ἀνακοίνωση τοῦ Συνδέσμου τῶν δικαιωμάτων τῆς γυναίκας γιὰ τὴ Μικρὴ Ἀντάντ τῶν Γυναικῶν μᾶς κάνει νὰ ἐλπίζωμε πὼς ἡ ὀργάνωσις αὐτὴ θὰ ἔχη μὲ τὸν καιρὸ ἐξαιρετικὰ εὐχάριστα ἀποτελέσματα. Μολονότι τὸ πρᾶγμα εἶναι ὅλος διόλου καινούριον, στὴν ἀρχὴ τοῦ ἀκόμα, ἡ σάλα τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρίας συγκέντρωσε στὶς 23 Μαρτίου τὸ πρῶν πολυπληθέστατον ἀκροατήριον ἀπὸ ἄνδρες καὶ γυναῖκες, πὸν ἀντιπροσώπευαν ὅλες τὶς τάξεις καὶ τὰ ἐπαγγέλματα, ἀνωτέρους ὑπαλλήλους, γυναῖκες, ὀργανώσεις, πληρεξουσίου τῆς Ἐθνοσυνελεύσεως κτλ. κτλ. Ἡ Κυβέρνησις ἀντιπροσωπεύτηκε ἀπὸ τὸν Πρωθυπουργὸ κ. Ἀλ. Παπαναστασίου καὶ τὸν Ὑπουργὸ τῆς Κοινωνικῆς Προνοίας κ. Πάζη. Στὴν ἀρχὴ ἡ Πρόεδρος τοῦ Σ.Ε.Δ.Γ. κ. Αὔρα Θεοδωροπούλου ἀνέπτυξε πὼς ἰδρύθηκε ἡ ὁμοσπονδιακὴ αὐτὴ ὀργάνωσις, ποῖος εἶναι ὁ σκοπὸς τῆς καὶ πὼς καὶ μὲ ποιά μέσα θὰ τὸν ἐπιδιώξῃ.

## Η ΟΜΙΛΙΑ ΤΗΣ κ. ΑΥΡΑΣ ΘΕΟΔΩΡΟΠΟΥΛΟΥ

«Ὁ Σ.Ε.Δ.Γ. ἔχει τὴν τιμὴ νὰ ανακοινώσῃ στὸ Ἑλληνικὸ κοινὸ τὴν ἰδρυση μιᾶς νέας γυναικείας ὀργάνωσης, πὸν πρέπει καὶ εἶναι φυσικὸ νὰ κινήσῃ ζωηρὸ ἐνδιαφέρον καὶ στὸν τόπον μας, ὅπως ἔγινε καὶ στὶς ἄλλες χώρες πὸν περιλαμβάνονται αὐτῆ. Ἡ νέα αὐτὴ ὀργάνωσις εἶναι μιὰ ἔνωσις τῶν φεμινιστικῶν σωματείων τῶν γειτονικῶν μας Βαλκανικῶν χωρῶν, τῆς Πολωνίας καὶ τῆς Τσεχοσλοβακίας. Ὁ τίτλος τῆς Μικρῆς Ἀντάντ τῶν Γυναικῶν τῆς δόθηκε κυρίως γιὰ νὰ καθορισθῇ ἡ γεωγραφικὴ θέσις τῶν χωρῶν πὸν τὴν ἀποτελοῦν, καὶ πὸν ὅπως δὴποτε συμπίπτει μὲ τὴν πολιτικὴν θέσις τῆς Μικρῆς Ἀντάντ.

Καὶ πρῶτα πρῶτα πὼς γεννήθηκε ἡ ὀργάνωσις αὐτῆ. Εἶναι γνωστὸ πὼς τὸ κίνημα τῆς γυναικας γιὰ τὴ χειραφέτησίν τῆς ἔχει πάρει καταπληχτικὴ ἔκτασις. Εἶναι ἴσως τὸ πῶς ὀργανωμένον διεθνικὸ κίνημα. Μιὰ στενωτάτη ἀλληλεγγύη σπρώχνει τὶς γυναῖκες νὰ ξεκινοῦν ἀπὸ τὶς πῶς μακρινὰς χώρες γιὰ νὰ νάνταμωθοῦν μὲ ἄλλες γυναῖκες στὰ διεθνή συνέδρια, καὶ νὰ καθορίσουν τὰ αἰτήματά τους καὶ τὸ πρόγραμμα τοῦ ἀγῶνα τους. Τὸ τελευταῖον γυναικεῖον συνέδριον στὴ Ρώμη τὸν περασμένον Μάη συγκέντρωσε ἀντιπροσώπους ἀπὸ 43 χώρες, πὸν ἀπ αὐτὰς οἱ 25 ἔχουν δώσει στὴ γυναῖκα πολιτικὰ δικαιώματα πλήρη ἢ περιορισμένα.

Ὅλο αὐτὸ τὸ πλῆθος τῶν γυναικῶν, πὸν ἄλλες ἦταν καὶ ἄλλες δὲν ἦταν χειραφετημέναι, παρουσίασε μιὰ καταπληχτικὴν ὁμοφωνία γνώμης στὰ κυριώτερα σημεῖα τοῦ γυναικεῖου προγράμματος, διαφωνώντας μονάχα σὲ μερικὰς λεπτομέρειας. Μόλα ταῦτα θὰ μπορούσε κανεὶς νὰ ξεκαθαρίσῃ κάποιες ὁμαδικὰς διαφορὰς, πὸν κυρίως βασίζονται σὲ κοινὰς οἰκονομολογικὰς, κλιματολογικὰς ἢ φυλετικὰς συνθήκας. Δὲν ἦταν δύσκολον νὰ ξεχωρίσῃ κανεὶς κοινὰ γνωρίσματα στὶς Ἀγγλοσαξωνικὰς φυλὰς, καὶ ἄλλα πάλι κοινὰ στὶς λατινικὰς. Ἀντίκρου αὐτὰς τὶς δύο ὁμάδας βρέθηκαν ἀρκετὰς ἄλλες γυναῖκες ἀπὸ διάφορες ἐθνικότητες πὸν δὲν μπορούσαν νὰ ἀφομοιωθοῦν οὔτε μὲ τὴν μιὰ οὔτε μὲ τὴν ἄλλη. Αὐθόρμητα τότε, ἐντελῶς φυσικὰ, δημιουργήθηκε μιὰ ἔλξη ἀνάμεσα στὶς γυναῖκες τῶν Βαλκανικῶν χωρῶν, πὸν παρέσυρε καὶ τὶς γειτονικὰς τῆς Τσεχοσλοβακίας καὶ τῆς Πολωνίας, καὶ ἔτσι, στὶς λίγες ὥρες πὸν ἔμεναν ἀνάμεσα στὶς ἐργασίαι τοῦ Συνεδρίου δόθηκε ἡ πρώτη μορφή σὲ μιὰν ἔνωσις πὸν ὀνομάστηκε «Μικρὴ Ἀντάντ τῶν γυναικῶν». Τὸ γεγονός εἶχε ἐξαιρετικὴ σημασία. Γιατὶ ἔγινε

φανερὴ ὅλους ἡ παρουσία μιᾶς ἄλλης ὁμάδας δίπλο στὴν ἀγγλοσαξωνικὴ καὶ στὴ λατινικὴ. Ἡ νέα ὁμάδα πὸν εἶχε καὶ αὐτὴ κάποια κοινὰ γνωρίσματα, ἀντιπροσώπευε μιὰν ἀρκετὰ μεγάλη γεωγραφικὴ ἔκτασις καὶ ἓνα σημαντικώτατον ἀριθμὸν γυναικῶν μὲ κοινὰ ἰδανικὰ, κοινὰς κατευθύνσεις, ἀντιλήψεις, ἀνάγκαι. Καὶ τὸ πρᾶγμα δὲν πρέπει νὰ μᾶς φαίνεται κινήσιον παρὰ ξένο, ἀφοῦ εἴμαστε σὲ θέσι νὰ ξέρωμε πόσον εἴμαστε πῶς κοντὰ μὲ τὶς γυναῖκες τῶν Βαλκανικῶν χωρῶν παρὰ μὲ τὶς Αὔστραλὰς, λ. γ. ἢ τὶς Ἀμερικανίδαι. Ἰδιαίτερα, ὅμοιαι παραδόσεις οἰκογενειακὰς, ἴδιαι ἐλλείψεις στὴ μόρφωσις, ἴδιαι κοινωνικὰς προλήψεις. Ἦταν φυσικὸ νὰ μᾶς πλησιάσῃ ὅλ' αὐτὰ ἀναμεταξύ μας, καὶ νὰ δώσουν καὶ στὸ γυναικεῖον κίνημα μιὰ ἰδιαίτερη καὶ κοινὴ κατεύθυνσις αὐτὰς τὶς χώρας.

Ἡ ἱκανοποίησις πὸν νιώσαμε ὅλες μᾶς ὅταν ὑπογράψαμε τὸ ἰδρυτικὸν πρωτόκολλον γέμισε τὶς ψυχὰς μᾶς μὲ αἰσιοδοξία. Εἴχαμε βάλει μπροστά μᾶς ἓνα σκοπὸν τέλειον καὶ καθαρὸν διαγραμμένον καὶ γιὰ τὸ σκοπὸν αὐτὸν θὰ δουλεύαμε ὅλες μᾶς. Ὁ γυναικεῖος ἀγῶνας μᾶς θὰ μᾶς ἀδελφῶνε καὶ θὰ γκρέμιζε λίγο λίγο τὰ τεῖχη τοῦ μίσους πὸν χωρίζαν ὡς τώρα τὶς πατρίδας μᾶς, πὸν πότισαν τὴ γῆ μᾶς μὲ τὸ αἷμα τῶν παιδιῶν, τῶν ἀδελφῶν, τῶν πατέρων μᾶς. Πὼς νὰ μὴν ἀναγαλλιάσωμε; Ἡ χαρὰ μᾶς ἔκανε νὰ πιστέψωμε γιὰ μιὰ στιγμὴν στὴν παντοδυναμία μᾶς. Τὸ ὄραμα μιᾶς Βαλκανικῆς Ὁμοσπονδίας, πὸν τὸ ὄραματίστηκαν οἱ μεγαλύτεροι ἀπὸ τοὺς πολιτικούς καὶ τοὺς ποιητὰς μᾶς, ἀρχίζοντας ἀπὸ τὸ Ρήγμα Φεραῖο, ἀρχισε νὰ παίρνῃ ὑπόστασις στὴ χαρούμενη φαντασία μᾶς. Μαὐτὴ τὴν πίστιν καὶ τὸν ἐνθουσιασμὸν πὸν ζέσταινε τὶς ψυχὰς μᾶς ὑπογράψαμε τὸ ἰδρυτικὸν πρωτόκολλον καὶ καταρτίσαμε τὸ ἀκόλουθον πρόγραμμα:

«Ἡ Μικρὴ Ἀντάντ τῶν γυναικῶν ὅπου ἀντιπροσωπεύονται οἱ φεμινιστικὰς ὀργανώσεις τῆς Ρουμανίας, Σερβίας, Ἑλλάδας, Βουλγαρίας, Τσεχοσλοβακίας καὶ Πολωνίας θὰ ἐπιδιώξῃ:

1) Τὴν τέλειαν χειραφέτησις τῆς γυναίκας, πολιτικὴν, ἀστικὴν, καὶ δημοτικὴν.  
2) Τὴν ὁλοκληρωτικὴν ἐξίσωσις ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν στὴ νομοθεσία.

3) Τὴν ἐφαρμογὴν τῶν δικαιωμάτων πὸν ἔχουν παραχωρηθῆ ἴσαμε τώρα.

4) Τὴν ἐξυγίανσις τῶν πολιτικῶν ἠθῶν.

5) Νὰ λείψῃ ἡ ἐκμετάλλευσις τῆς γυναίκας.

6) Τὸ διορισμὸν γυναικῶν σὲ ἀνώτερας θέσεις, γιὰ τὶς ὁποῖαι θὰ ἔχουν τὰ ἀπαιτούμενα προσόντα.

7) Νὰ προστατεύσῃ τὴν μητέρα καὶ τὸ παιδί.

8) Μιὰν ἐνιαίαν ἠθικὴν προσπαθώντας νὰ ἐξυψώσῃ τὴν ἔννοιαν τῆς ἠθικῆς, τόσο γιὰ τὸν ἄντρα ὅσο καὶ γιὰ τὴν γυναῖκα.

9) Νὰ πομακρύνῃ κάθε αἰτία διχόνοιας μεταξύ τῶν χωρῶν πὸν ἀντιπροσωπεύονται στὴ Μ. Α. Γ. καὶ νὰ ἀγωνισθῇ μὲ εὐκρίνεια γιὰ νὰ διατηρηθοῦν εἰρηνικὰς σχέσεις ἀναμεταξύ τους, μὲ σκοπὸν τὴν γενικὴν εἰρήνην».

Ἐπειτα βάλουμε τὶς πρώτας βάσεις τοῦ καταστατικοῦ, προσπαθώντας μὲ κάθε τρόπο νὰ ποφυγῶμε ὅ,τι θὰ μπορούσε νὰ θίξῃ ἐθνικὰς φιλοτιμίας. Ἡ προεδρία θὰ περνοῦσε κάθε χρόνον καὶ σάλλη χώρα ὡς πὸν νὰ συμπληρωθῇ ὁ κύκλος. Ὁμόφωνα ἐκλέχθηκε πρόεδρος γιὰ τὸν πρῶτον χρόνον ἡ πριγκίπισσα Ἀλεξάνδρα Καντακουζηνού, μιὰ γυναῖκα μὲ ἐξαιρετικὴν δραστηριότητα, ἐξυπνάδα, διπλωματικὸν τάκτ, καὶ—τὸ στουδαιότερον—ἡ δημοκρατικότερη πριγκίπισσα πὸν θὰ μπορούσε κανεὶς νὰ βροῖ σὲνα τόπον

δπου βαρύνουν ακόμα οι άριστοκρατικές παραδόσεις των παλιών βυζαντινών οικογενειών.

Έτσι ιδουθήκε η Μικρή Ανταντ των Γυναικών με τους καλύτερους οίονους. Το ιδρυτικό πρωτόκολλο, το πρόγραμμα και το σχέδιο καταστατικού το υπέγραψαν η Ρουμανία, η Σερβία, η Βουλγαρία, η Ελλάδα, η Τσεχοσλοβακία και η Πολωνία.

Δε σκεπτήκαμε βέβαια ποτέ να δώσουμε στη γυναίκα αυτή οργανώση περισσότερο πολιτική σημασία από όση μπορεί να έχει. Δυστυχώς πολύ λίγο βαρύνει ακόμα η γνώμη και η θέληση της γυναίκας στην πολιτική ζωή των Βαλκανικών χωρών, που θαρρεί κανείς πως βοίσκουν μιαν αλλόκοτη ικανοποίηση να τοποθετούν τον εαυτό τους στην κατώτερη βαθμίδα του πολιτισμού και επαναλαμβάνουν κατά κόρον το αϊώνιο «Δεν είμαστε ακόμα δούμοι, είμαστε άμφορωτοι» κλπ. Πολύ λίγο λογασιάζεται η γυναίκα, που μόλα ταύτα έδειξε τόσα σπάνια πλεονεκτήματα αυτοθυσίας, ένστικτώδους, πρακτικού και οργανωτικού μεγαλού σόλο το διάστημα του μεγάλου ευρωπαϊκού πολέμου.

Όμως έχουμε την πεποίθηση πως κάποτε, άδονά η γρήγορα, αδιάφορο, θά μάς αναγνωριστή πως η ιδέα που νενήθηκε μέσα στο νου μερικών έξαιρητικών άντων, μερικών διαλεχτών ποδορμών, βυήκε μιá θέση μέσα στην ψυχή των γυναικών, και, σε μερικές τουλάχιστο, τους έγινε πίστη. Και κανένας δε μπορεί να ονηθή τη δύναμη της αντιβολίας που έχει το βαθύ και δυνατό αίσθημα, η πίστη.

Ο σκοπός της Μ. Α. Γ. ήταν από την άοχη καθορή διαγοιαιμένη. Παότα να εργατοόμε όδες οι γυναίκες της νοτιοανατολικής Εύρωπης βοηθώντας η μιá την άλλη για ναπυγήσουμε ίσα πολιτικά, οικονομικά και κοινωνικά δικαιώματα με τον άντρα, και δεύτερο να καλλιενηόουμε όσο το δυνατό φιλικότερες σχέσεις άναμεταξύ των χωρών που αντιπροσωπεύονται στην οργανώση μας.

Και τόσα, με ποιό τρόπο θά μπορούσαμε να πραγματοποιήσουμε τό μεγάλο αυτό ανθρωπιστικό πρόγραμμα; Τό πρώτο που είναι ανάγκη να επιδιώξουμε είναι η στενή επαφή και η γνωμοια άναμεταξύ μας. Και ό καλύτερος τρόπος κι ό αποτελεσματικότερος είναι, χωρίς άμφιβολία, τά συνέδρια. Γι αυτό αποφασίστηκε να γίνεται ταχτικά κάθε χρόνο ένα συνέδριο και σε μιá από τις χώρες της Μ. Α. Γ. Πόσο αποτελεσματικά θά είναι τά συνέδρια αυτά για την επιτυχία του σκοπού μας φάνηκε άμέσως από τό πρώτο συνέδριο που έγινε τον περασμένο Νοέμβριο στο Βουκουρέστι. Στο συνέδριο αυτό έλαβαν μέρος η Τσεχοσλοβακία, η Πολωνία, η Γιουγκοσλαβία, η Ρουμανία και η Ελλάδα. Οι χώρες αυτές αντιπροσωπεύτηκαν από τις φεμινιστικές οργανώσεις που ίδρυσαν τη Μ. Α. Γ. Για την Ελλάδα ιδρυτική οργάνωση ήταν ό Σ. Ε. Δ. Γ. Ποέπει με την ευκαιρία που μάς δίνεται σήμερα να τονίσουμε τό εξαιρετικό ενδιαφέρον που έδειξαν για την άμοσπονδία μας οι κυβερνήσεις των χωρών της Μ. Α. Γ. και την ήθική και ύλική ύποσθηόιή τους στο Συνέδριο. Η Έλληνική Κυβέρνηση δεν έμεινε πίσω. Η Έλληνική αντιπροσωπεία αισθάνεται την ύποχρέωση να έκφραση και δημόσια την ευγνωμοσύνη της στην τότε Έπαναστατική Κυβέρνηση, και πρό πάντων στον Ποόεδρο της Κυβερνήσεως και Υπουργό των Έξωτερικών κ. Γονατά για την προθυμία που έδειξε να ενισχύση τό έργο μας με κάθε τρόπο.

Οι εργασίες του Α' Συνεδρίου περιορίστηκαν σχεδόν άποκλειστικά στον καταρισμό του Καταστατικού. Σύμφωνα με τό Καταστατικό αυτό η προεδρία της Μ. Α. Γ. θά περνά κάθε χρόνο και σάλλη χώρα. Σε κάθε χώρα θά οργανώνονται τά τμήματα της Μ. Α. Γ. σε τρόπο που να βρίσκονται

σεπαφή με τις άλλες γυναικείες οργανώσεις του τόπου που δέχονται τό πρόγραμμα της Μ. Α. Γ. κι έχουν και την ίδια φεμινιστική ιδεολογία. Έλπίζουμε πως και στην Ελλάδα οι γυναικείες οργανώσεις θά έννοήσουν τόπο μεγάλο συμφέρον έχουμε και ως γυναίκες που ζητούμε τη χειραφέτησή μας και ως Έλληνίδες που άναγνωρίζουμε την ανάγκη μιās μόνιμης ειρήνης, να εργατοόμε όλες μαζί για να προκόψη η οργανώση μας και να εξαπλώσουμε όσο μπορούμε πλατύτερα αυτό τό πνεύμα της άλληλεγγύης με τις γειτόνισές μας της Νοτιοανατολικής Ευρώπης.

Οι λεπτομέρειες του φεμινιστικού προγράμματος δε συζητήθηκαν παρά μόνο περαστικά σ αυτό τό συνέδριο, που κύριος σκοπός του ήταν να βάλη τις πρώτες γραές βίσεις για τη συνεργασία μας, τό πρώτο θεμέλιο σένα έργο ανθρωπιστικό. Κι ακόμα πιο πολύ να δημιουργήση τη θεομή άτυοσφαίρα της έγκαρδιότητας που θά ήταν άπαραίτητη για μιá τέτεια συνεργασία. Κι άληθινά θά ήταν δύσκολο να φαντασθή κανείς: θουότερο κι έγκαρδιότερο περιβάλλον, από κείνο που βοήκαμε στη φιλόξενη πρωτεύουσα της Ρουμανίας. Η πριγκηπέσα Καντακουζηνού, με τη σπάνια δεξιότητα που τη χαρακτηρίζει, κατώθωσε να δώσει τέτεια αίγλη σ αυτό τό Συνέδριο, να έπωφεληθή από κάθε ευκαιρία κατάλληλη που παρουσιαζόταν για την παρουσία του γυναικείου ζητήματος, που βέβαια για τη Ρουμανία τό συνέδριο σημείωσε ένα μεγάλο βήμα προς τά έμπρός για τό φεμινισμό. Θά ήθελε να τονίσω ξεχωριστά την έντύπωση που έκανε όλες έμάς τις γυναίκες που δεν είμαστε χειραφετημένες: τό μεγάλο ενδιαφέρον που έδειξαν για τον άγώνα μας οι γυναίκες της Τσεχοσλοβακίας και της Πολωνίας, που έχουν στις χώρες τους τέτεια ισότητα με τον άντρα. Όταν ζή κανείς μέσα σε μιá τέτεια άτυοσφαίρα άτομισμού σάν τη δική μας, όπου καθαντά τό μεγαλύτερο μέρος του πληθυσμού να είναι θεατής παθητικός και στά μεγαλύτερα έθνικά γεγονότα και να παρακολουθή με χαμόγελο σκεπτικισμού τους άγώνες λίγων τρελλών—αυτό: είναι ό έπεικέστερος χαρακτηρισμός—που συμβαίνει να ενδιαφέρονται για κάτι τι έξω από τό άτομό τους, είναι δύσκολο να νιώση γιατί ξεκίνησαν τόσες γυναίκες από την Τσεχοσλοβακία—ήταν η πολυαριθμότερη αντιπροσωπεία—κι από την Πολωνία, γυναίκες δημοτικοί σύμβουλοι, γυναίκες βουλευτές, για νάνταμωθούν και να συνεργαστούν με μάς, που δεν έχουμε φτάσει ακόμα ούτε στο άλφα της πολιτικής μας χειραφέτησης.

Οι γυναίκες αυτές αντίκριζαν τό φεμινιστικό άγώνα όχι πια μέσα σε στενά έθνικά όρια, αλλά σε μιá γενική ανθρωπινή ανάγκη, που δεν μπορεί να ικανοποιηθή παρά με τη χειραφέτηση όλων των γυναικών της οίκουμένης. Και ό τρόπος αυτός: που αντιμετώπιζαν τό γυναικείο κίνημα μάς έκανε να πιστέψουμε πως η έλευθερία και η πολιτική ευθύνη πλαταίνει τον όρίζοντα του άτόμου και βγάξει τη γυναίκα από τις αιώνιες έγωκεντρικές της φροντίδες, που όσο κι αν φαίνονται άπλωμένες μέσα στην οίκουγένεια πάντα στο άτομό της κατασταλάζουν. Βλέποντας κι ακούοντας τις γυναίκες αυτές, συλλογίστηκε τό στερεότυπο και σχοροφραγμένο πια έπιχείρημα των αντιπάλων μας: «Θά καταστραφή η οίκουγένεια»—κι οι βουλευτίνες και οι δημοτικές σύμβουλοι είχαν όλες παιδιά, και τά είχαν μεγαλώσει κι αναθρέψει, και φρόντιζαν τώρα, με μιá προέκταση της μητρότητας των, να καλύτερέψουν τις συνθήκες της ζωής όλων των παιδιών, να έχουν συσσίτια, λουτρά, παιχνίδια, εργασθήρια μέσα στα δημοτικά σχολεία, φρόντιζαν για τά έκθετα, για τά άρωστα και καχεκτικά παιδιά. Οι γυναίκες αυτές δεν ήταν καθόλου ό φανταστικός τύπος της άντρογυναίκας, που άγνοεί τί θά

πῆ νοικοκυρωσύνη, εἶχαν πραχτικὸ γυναικίο μυαλό, πραχτικὲς γνώσεις, ἔδιναν ὀδηγίες στὶς δασκάλισσες τῶν οἰκοκυρικῶν σχολῶν ποὺ ἐπισκεφθήκαμε, συνταγὲς μαγειρικῆς, καθαρίσματος ρούχων κτλ. κτλ.

Τὸ ἐπιχείρημα τὸ αἰώνιο πὼς δὲν εἴμαστε ἀκόμα ὄρμιες γιατί εἴμαστε ἀμόρφωτες, πὼς θὰ κάνουμε κακὴ ἢ δὲ θὰ κάνουμε καθόλου χρῆση τῆς ψήφου, μᾶς ἀπέδειξαν πόσο εἶναι ἀβάσιμο, μὲ τὰ παραδείγματα ποὺ μᾶς ἔφεραν καθεμιὰ ἀπὸ τὸν τόπο τῆς. Ἀπέδειξαν πὼς γιὰ τὴν πολιτικὴ ζωὴ ἐκεῖνο ποὺ χρειάζεται περισσότερο ἀπ' ὅλα εἶναι ὁ χαρακτήρας, τὸ αἴσθημα τῆς δικαιοσύνης καὶ ἡ κρίση, κι αὐτὰ μπορεῖ κανεὶς νὰ τὰ βρῆ πολλές φορές καὶ στὴν ἀπλοϊκότερη χωριάτιστα.

Καὶ τώρα ἔπειτα ἀπὸ τὸ ὀλιγοήμερο σμίξιμο μὲ τὶς Βαλκανικὲς συντροφισσὲς μας, ἔχομε τὸ συναίσθημα πὼς δὲν εἴμαστε μόνες κι ἀπομονωμένες στὸν ἀγῶνα μας. Ὑπάρχουν κοντὰ μας ἄρματα μάτια ποὺ μᾶς παρακολουθοῦν. Δὲ μᾶς ἐπιτρέπεται νὰ κοιμηθοῦμε. Ἀφίνοντας τὴν κληρονομικιά μας ραστώνη νὰ μᾶς κυριέψῃ δὲ ζημιώνουμε τὸν ἑαυτὸ μας μονάχα. Ἔχομε εὐθύνη καὶ ἀντίκτυπ στὶς γειτόνισσές μας. Ὁ λιποτάχτης δὲ διακυβεύει μονάχα τὴ δική του ζωὴ μὰ καὶ τὴν τύχη ὀλόκληρου τοῦ στρατοῦ. Ἐνας γυναικίος στρατὸς βαδίζει πρὸς ἕνα τέρμα. Τὸ τέρμα αὐτὸ θὰ τὸ φτάσῃ ὅταν κανεὶς δὲ μείνει πίσω. Ἡ νίκη πρέπει νάβῃ συνολικὴ γιὰ νὰ εἶναι ἀληθινὴ νίκη. Αὐτὸ τῶνοιωσαν οἱ χειραφετημένες γυναῖκες τόσο βαθιά, ποὺ δὲ σταματοῦν οὔτε μιὰ στιγμὴ γιὰ νὰ πολυάσουν τοὺς ἀτομικοὺς τῶν θριάμβους. Πὼς λοιπὸν ἐμεῖς νὰ διαφορῶμε;

Ἀκόμα καὶ οἱ κυβερνήσεις πρέπει νὰ ντιληφτοῦν πὼς πέρασε πιά ὁ καιρὸς ποὺ μποροῦσε κανεὶς, κλεισμένος μέσα στὰ ἔθνηκα του σύνορα, σὰ μέσα σὲ τεῖχη κινέζικα, νάβῃ τί γίνεται πλάι του. Οἱ πόρτες ὅλες εἶναι ὀρθάνοιχτες, οἱ πατρίδες μας, σίτια γυαλένια, ποὺ ὅλα τὰ μάτια βλέπουν τί γίνεται μέσα. Ἔχομε ὑποχρέωση καὶ συμφέρον νὰ εἴμαστε διαρκῶς εὐπρόσωποι. Κι αὐτὸ δὲν μποροῦμε νὰ τὸ κατορθώσουμε ἀν παρῶσιάζουμε διαρκῶς ὄψη καθυστερημένων. Οἱ βαλκανικοὶ μας γείτονες μᾶς ξεπερνοῦν σὲ πολλά. Ὑπάρχουν γυναῖκες δικηγόροι στὴ Ρουμανία, πού, ἔξωσκώντας τὸ ἐπάγγελμά τους, ἔχουν κερδίσει τὸ σεβασμὸ καὶ τὴν ἐκτίμηση τῶν ἀντρῶν συναδέρφων των. Σέμας, μὲ ὅλη τὴν ὀμόφωνη ἀπόφαση τῆς ἐδικῆς; ἐπιτροπῆς τοῦ Δικηγορικοῦ Συλλόγου, δὲν κατορθώθηκε ἀκόμα νὰ δοθῇ στὴ γυναῖκα ἡ ἄδεια νὰ δικηγορῇ, ὀδλο ποὺ τῆς ἐπιτρέπεται νὰ φοιτᾷ στὴ Νομικὴ σχολὴ καὶ νὰ παίρνῃ τὸ δίπλωμά της. Ἄς ἐλπίσουμε πὼς ἡ σημερινὴ δημοκρατικὴ κυβένηση δὲ θὰ διστάσῃ νὰ κάνῃ τὸ γρηγορότερο τὸ βῆμα αὐτὸ τὸ πολὺ μικρὸ, ποὺ δὲν τόλμησε ἡ δὲ θέλησε νὰ τὸ κάνῃ μιὰ ἐπανάσταση.

Ἐπειτα ἀπὸ τὴν ἀνακοίνωση αὐτὴ ἐλπίζω πὼς ἡ γυναῖκα αὐτὴ ὀμοσπονδία θὰ βρῆ τὴν ὑποστήριξη ποὺ τῆς ἀξίζει ἀπὸ τὸ ἑλληνικὸ κοινὸ κι ἀπὸ τὴν Ἑλληνικὴ Κυβένηση, καὶ πὼς ὁ πόθος μας νὰ καλλιεργήσουμε φιλικὲς σχέσεις μὲ τοὺς γείτονες μας θὰ βρῆ ἀπήχηση σὲ κάθε ἑλληνικὴ ψυχὴ. Πόσο μπορεῖ νὰ συντελέσῃ στὴ δημιουργία μιᾶς τέλειος ἔγκαρδιότητος ἡ γυναῖκα ὅταν θὰ ἔχῃ ἀποχτήσῃ ὅλα τὰ μέσα γιὰ νὰναπτύξῃ καὶ νὰ χρησιμοποιήσῃ ὅλες τῆς τὶς δυναμικότητες, μού φαίνεται πὼς κανένας δὲ θὰ μπορέσῃ νὰ τάρνηθῃ. Καὶ εἶναι ἡ στιγμὴ ἀκριβῶς γιὰ τὸν τόπο μας νὰ ἐκμεταλλευθῇ τὶς ἀγροισμοποιήτες ὡς τώρα γυναῖκες δυνάμεις του. Ἔχομε τὴν πεποιθήση πὼς τὸ συγχρονιστικὸ πνεῦμα ποὺ φανερῶνεται τόσο ἔντονα στὴν πολιτικὴ μας, δὲ θὰ παραβλέψῃ τὸ ζωτικὸ αὐτὸ σημεῖο καὶ πὼς ἡ Ἑλλάδα ἡ δημοκρατικὴ, χειραφετώντας τὴν γυναῖκα, θὰ

δώσῃ τὸ παράδειγμα τῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς δικαιοσύνης στοὺς Βαλκανικοὺς λαοὺς».

Ἐπειτα ἀπὸ τὴν κ. Θεοδωροπούλου, ἡ κ. Ἑλένη Νεγρορόνη, μέλος τῆς ἀντιπροσωπείας στὸ Α' Συνέδριο τῆς Μ.Α.Γ. εἶπε τὶς ἐντυπώσεις τῆς ἀπὸ τὸ Συνέδριο.

## Η ΟΜΙΛΙΑ ΤΗΣ κ. ΕΛΕΝΗΣ ΝΕΓΡΟΠΟΝΤΗ

Εἶταν βαρὺς ὁ πόνος χρόνια, αἰῶνες. Ὁ πόνος τῆς ἀσφυξίας, τῶν δεσμῶν ποὺ ἐπιβάλλονταν ἀμείλιχτα σ' ὅλες τὶς δυνάμεις ἀπὸ ἀντιλήψεις περιορισμένες, μὰ ποὺ οὔτε συζητοῦνταν, τόσο τὶς εἶχαν συνειθίσει. Πίεζε ὁ πόνος ὁ τόσο βαρὺς ποὺ νεκρῶνει καὶ καταντᾷ στὸ τέλος σχεδὸν νὰ μὴ τὸν αἰσθάνεται κανένας πιά, γιατί ἀπονεκρώθηκε. Φυλακισμένη ἡ γυναῖκα μέσα στὰ στενὰ ὄρια ποὺ ἄλλοι τῆς χαράζανε γιὰ αἰῶνες ἀνέχθηκε τὴ σκλαβιά. Μὰ ἡ ζωὴ καὶ πιεσμένη, κέμποδισμένη ἀπὸ κάθε ἐλευθερὴ ἐκδήλωση, συνεχίζεται, ἔστω καὶ μόνο μέσα σταῦνειδιτο, ἐνεργεῖ, περιμένοντας τὴν ὄρα ν' ἀνατιναχθῇ. Κ' ἦρθε ἡ ὄρα ποὺ οἱ ἀπονεκρωμένοι ξυπνοῦνε, ποὺ ὅλοι οἱ βαριά πιεσμένοι ἀντιλαμβάνονται τὰ δικαιώματα ποὺ δίνει ἡ ζωὴ, καὶ τὰ ζητοῦνε, πρόθυμοι ν' ἀναλάβουν καὶ τὶς ἀνάλογες ὑποχρεώσεις. ἦρθε ἡ ὄρα ποὺ οἱ κοιμισμένες συνειδήσεις τῶν ἀτόμων διαγείρονται, μὰζι μ' ὅλες τὶς ἄλλες κ' ἡ γυναῖκα συνειδηση. Θέλει ἡ γυναῖκα νὰ μὴν εἶναι πιά τὸ δουλικὸ παράσιτο ἐνὸς κυρίαρχου, ἀλλὰ νὰ εἶναι ἐλεύθερη ν' ἀναπτύξῃ ὅλες τὶς ἱκανότητές της, κι ὄχι μόνο ὅπως διαλέγουν ἄλλοι γι' αὐτὴν, τὸ θέλει γιὰ τὸν ἑαυτὸ της, γιὰ ν' ἀποχτήσῃ τὴν ἀξιοπρέπεια τοῦ ἀνθρώπου, μὰ καὶ περισσότερο γιατί αἰσθάνεται πὼς κάτι ἔχει κι' αὐτὴ νὰ προσφέρει στὴν πλατιὰ κοινωνία, στὴν κοινωνία ποὺ τόσον καιρὸ τυφλωμένη ἀπὸ τὴ συνήθεια καὶ τὴν πρόληψη ἀνήθηκε τὸ ἴδιο τῆς συμφέρον, τὶς παραγωγικὲς ἀξίες τοῦ μισοῦ ἑαυτοῦ της, ὄλων τῶν γυναικῶν. ἴσω; ὅμως; ἡ τεράστια ἀδικία νὰ μὴν εἶτανε κι' ὀλότελα μάταιη, ὅπως τίποτε ποτὲ δὲν εἶναι ὀλότελα μάταιο γιὰ τὴν γενικὴ ἐξέλιξη. Ἡ γυναῖκα συνειδηση ποὺ ξυπνᾷ σφρηλατήθηκε ἀπὸ τὸν πόνο, τὸ μεγάλο δημιουργὸ ἔχει νὰ προσφέρει δυνάμεις νέες στὸν κοινὸ ἀγῶνα, μιὰ βαθιὰ ψυχικότητα, ἔσωτερικὴ ζωὴ, μιὰ ἀπεριόριστη, ἀκλόνητη συμπάθεια γιὰ ὅτι ὑποφέρει, μιὰ ἀνθρωπιστικὴ ἀντίληψη γιὰ ὅλα, ποὺ πηγάζει ἀπὸ τὰ ἔγκατα τοῦ βασανισμένου εἶναι της, ἔχει νὰ προσφέρει δυνάμεις νέες ποὺ θὰ κάνουν γόνιμη τὴ συνεργασία της μὲ τὸν ἄντρα, μὲ τὴν ἀντρικὴ διανοητικότητα.

Ὅτι χαρακτηρίζει τὰ γυναῖκα συνέδρια, καὶ ἐιδικὰ τὸ συνέδριο τοῦ Βουκουρεστιοῦ, εἶναι τὰ ἀπόλυτα ἀνθρωπιστικὰ τους ἐνδιαφέροντα. Ἦθελα μόνο νὰ τονίσω πὼς στὸ Βουκουρεστί συγκεντρώθηκαν οἱ γυναῖκες ἀπὸ διάφορες χῶρες τῆς κεντρικῆς κι' ἀνατολικῆς Εὐρώπης κινήμενες ἀπὸ τὴν ἀνάγκη ν' ἀναπτύξουν μὲς ἀπὸ τὴ σύσχεψη, τὴ συνεργασία, τὶς ἐνέργειες τους στὴν πάλη ἐνάντια σ' ὅτι τυραννεῖ κι' ἀσχημαίνει τὴν ἀνθρωπότητα. Τὰ ἰδανικὰ ὄλων τῶν γυναικῶν ἀπὸ τὶς διάφορες χῶρες εἶσαν ἴδια. Καταστρώθηκαν μὲ τέλεια ὀμογνωμία τὰ ζητήματα ποὺ πρέπει νὰ μᾶς ἀπασχολήσουν, ποὺ πρέπει νὰ ζητήσουμε νὰ λύσουμε ἀνθρωπιστικὰ.

Εἶναι ἀνάγκη πρῶτα ἀπ' ὅλα ὄχι μόνο νὰ καταπολεμηθῇ ριζικὰ ἡ ἀγροαμματοσύνη, ἀλλὰ νὰ δοθεῖ μὲ συμπληρωματικὰ μαθήματα ὅσο μπορεῖ πλατιύτερα ἐκπαίδευση, μόρφωση, σ' ὄλους, ἄντρες καὶ γυναῖκες.

Εἶναι ἀνάγκη νὰ προστατευθεῖ τὸ παιδί, μπροστὰ σὲ κάθε παιδί ν' ἀνοίγονται ὀμοια ὀλοι οἱ δρόμοι, εἶναι ἀνάγκη ν' ἀγαπηθεῖ συνειδητὰ πιά τὸ παιδί, τὸ παιδί ποὺ ὅσο κι' ἀν ἐνδιαφέρεται γι' αὐτὸ θεωρητικὰ ὁ ἄντρας, δὲν εἶναι ποτὲ τόσο κοντὰ του ὅσο εἶναι ἡ γυναῖκα.

Είναι ανάγκη να υποστηριχθεί ή γυναίκα που τώρα θέλει να εργασθεί μαζί με τον άντρα.

Είναι ανάγκη να εκλείψει ή κρατική υποστήριξη της τελευταίας μορφής της δουλείας, να εκλείψει το σύγχρονο αυτό αίσχος, το Κράτος να υποβοηθή τον ξεπεσμό της Γυναίκας, να επιτρέψει με όλο του το κύρος την εκμετάλλευση σε όλη τη ζωή της μιας στιγμής που την έφερε το πιο συχνά ή "Αγνοια ή ή "Απελπισία. Πρέπει να υπάρξει γενικά μια "Ηθική γιό τον άντρα και τη γυναίκα.

Είναι ανάγκη όλοι οι λαοί που τους αιματώνουν όλους οι ίδιες πληγές να παύσουν να παρασέρνονται, χωρίς ν' αντιλαμβάνονται γιατί, σε πολέμους που μόνο αυξάνουν τη δυστυχία τους "Ο πασιφισμός: είναι φυσικά ένας από τους κύριους σκοπούς της Μικρής "Αντάντ των Γυναικών.

Οι Γυναίκες: έχουν, αν όχι την πετοίτηση που ίσως δε μπορεί κανένας να την έχει ποτέ, τουλάχιστο την πολύ δυνατή έλπίδα πως πολύ θα μπορέσουν να βοηθήσουν την επικοινωνία, την ένωση των λαών, που τόσο πολύ τη θέλει ή σύγχρονη εποχή. "Όλες οι προσπάθειές τους θα τείνουν στη δημιουργία μιας εποχής ανθρωπιστικής.

Τό έργο είναι μεγάλο και βαρύ. Οι γυναίκες τό ξέρουν. "Όμως δε δειλιάζουν να τ' αναλάβουν γιατί έχουν την ακλόνητη απόφαση να τού προσφέρουν όλες τους τις προσπάθειες. Οι γυναίκες που συνκεντρώθηκαν στο Βουκουρέστι έλπίζουν ακόμα πως κ' οι γυναίκες από τις άλλες γειτονικές χώρες που δεν υπήρξε δυνατό αυτή τη φορά να συνεννοηθούν άναμεταξύ τους—ή Μικρή "Αντάντ των Γυναικών ιδρύθηκε μόλις τό Μάη του 1923—θα προσέρθουν στα έρχόμενα συνέδρια ώστε ή Μικρή Α. Γ. ν' αποτελέση γρήγορα ένα συνασπισμό όλων των γυναικών των κεντρικών κ' ανατολικών χωρών της Ευρώπης, ένα συνασπισμό που ίσως άργότερα πλατύνει ακόμα τό σύνορά του. Ειδικά για την "Ελλάδα έλπίζουμε πως θα θελήσουν να εργασθούν για την επιτυχία των σκοπών της Μ. Α. Γ. όλες οι γυναίκες δυνάμεις.

Θέλησα να τονίσω πως στο Βουκουρέστι δε συγκεντρώθηκαν οι Γυναίκες άπλά και μόνο για να διαλαλήσουν τό δικαιώματά τους. Τό άποδειχνύει ακόμα κ' ο έρωμος: εκεί με τον ίδιο ένθουσιασμό, και των χειραφετημένων γυναικών της Πολωνίας και Τσεχοσλοβακίας. "Ηρθαν σπρωγμένες από τό αίσθημα της άλληλεγγύης με τις μη χειραφετημένες γυναίκες, για να τις βοηθήσουν στον άγώνα τους, για να τους δείξουν τί κατώρθωσαν κ' όσας αυτές στην Πολωνία και Τσεχοσλοβακία, αλλά πολύ περισσότερο γιατί βαθύτατα έρουν πως ή χειραφέτηση της γυναίκας είναι μέσο και όχι σκοπός, πως τίποτε δε θα έχουν επιτύχει οικγυναίκες αν επιτύχουν μόνο μία έλευθερία στείρα, ά δεν επιτύχουν τό ξάπλωμα παντού της ανθρωπιστικής ιδεολογίας.

Δέ ζητούμε άπλά και μόνο δικαιώματα. Δέ θέλομε αν επικρατήσει αύριο στην "Ελλάδα ή Δημοκρατία να μάς δώσει αυτή τό δικαιώματά μας μόνο γιατί πρέπει να είναι σύμφωνη με τον έαυτό της, με την άρχή της πως σ' ένα άληθινό δημοκρατικό πολίτευμα πρέπει ν' αντιπροσωπεύεται ή θέληση όλων των πολιτών, δηλαδή των άντρών και των γυναικών, —όλα τό τελευταία δημοκρατικά συντάγματα στην Ευρώπη χειραφέτησαν άμέσως τη Γυναίκα— θέλομε να μάς δώσει τό δικαιώματά μας ή Δημοκρατία γιατί

θα έχη πεισθεί, όπως έλπίζουμε ότι έχη πεισθεί, πως της χρειάζεται κ' ή γυναικία βοήθεια, πως μόνο ή συνεργασία άντρών και γυναικών μπορεί να την εδραιώσει σ' ασάλευτες βάσεις. Τά δικαιώματά μας θα τό έχομε κατακτήσει.

#### ΟΙ ΔΗΛΩΣΕΙΣ ΤΟΥ ΠΡΩΘΥΠΟΥΡΓΟΥ.

"Ο Πρωθυπουργός κ. "Αλ. Παπαναστασίου έπε έπειτα τό εξής βαρυσήμαντα:

«Ευχαρίστως επιλαμβάνομαι της σημερινής ευκαιρίας όπως έκφράσω τό θεμά μου συγχαρητήρια εις τον Σύνδεσμον διά την επιτυχή δρασιν του. "Ο Σύδεσμος ήλθε τελευταίως; να έναχύση και την έξωτερικήν πολιτικήν της Κυβερνήσεως. Κοινά τύχαι, άνάλογοι γεωγραφικοί και κλιματολογικοί ύροι, συγγένεια αίματος, οικονομικά συμφέροντα, δημιουργούν κοινά αίσθήματα και επιβάλλουν αναγκαιώς την προσέγγισιν των λαών της Βαλκανικής. Εις την ανάγκην αυτήν προσομοίξει ή "Ελληνική Δημοκρατία την έξωτερικήν της πολιτικήν και επιδιώκει στενωτέραν προσέγγισιν και συνεργασίαν με τους λαούς της Βαλκανικής, τόσον περισσότερο προθύμως, όσον αποβλέπει, χάριν τού πολιτισμού και της ευημερίας των λαών, ως άπώτερον ιδανικόν, εις την δημιουργίαν μιας ευρυτέρας δημοκρατίας. "Ητο φυσικόν ο άγωνιζόμενος υπέρ της χειραφέτησεως της γυναικός κόσμος να αισθανθή την ανάγκην αυτήν και να εργασθή τόσον διά την προσέγγισιν των λαών εις την ανατολικήν Ευρώπην όσον και διά την παγίωσιν της ειρήνης γενικώτερον, τό αγαθά της οποίας δεν εμπορούν παρὰ να εκτιμούν περισσότερο οι γυναίκες.

"Οχι ολιγώτερον άξιος συγχαρητηρίων είναι ο Σύνδεσμος διά τον άγώνα του υπέρ της γυναικείας κινήσεως εις τον τόπον μας, της οποίας σκοπός είναι νάποδώση δικαιοσύνην εις την γυναίκα, να διευκολύνη μίαν βαθυτέραν άμοιβαίαν συνεννόησιν των δύο φύλων και να δώση εις την ήθικήν ένα άνώτερον περιεχόμενον.

"Ως προς τό άλλο ζήτημα, της ψήφου, δηλ. της γυναικός, έχω να είπω ότι αποτελεί στοιχειώδη άναγνώρισιν ανθρωπίνου δικαίου και οδδόλως άπειλεί διατάραξιν εις τας οικογενειακάς και κοινωνικάς έν γένει σχέσεις, όπως φαντάζονται μερικοί. Τό Δημοκρατικόν κόμμα, όπως γνωρίζετε έχει αναγράψει εις τό πρόγραμμά του την πολιτικήν ισότητα μεταξύ των δύο φύλων, και ή Δημοκρατική Κυβέρνησις, πιστή εις τό πρόγραμμα τούτο, θέλει προσεχώς εισηγηθή την κατ' άρχάς παραχώρησιν ψήφου εις τας γυναίκας εις τας κοινοτικάς και δημοτικάς εκλογάς. "Εξ άλλου όμως ο γυναικός κόσμος δεν πρέπει να παραβλέπη ότι ή παραχώρησις τοιούτων δικαιωμάτων πρέπει ν' ανταποκρίνεται εις συνειδητήν ανάγκην αν όχι της πλειοψηφίας τουλάχιστον μιας μερίδος, της περισσότερο ανεπτυγμένης τού γυναικείου κόσμου της "Ελλάδος. "Εν τέλει οφείλω πάλιν να συγχαρώ τό μέλη τού Σύνδεσμου υπέρ των δικαιωμάτων της γυναικός διά την σοβαρότητα και τον βαθύν ένθουσιασμόν με τον όποιον εργάζονται διά την πραγμάτωσιν των ύψηλών των ιδανικών και ο όποιος προκαλεί σεβασμόν και συγκίνησιν».